

Jaargang 1, nr. 2
april 2001

Kosten: 4 nummers f 9 (4€)
Per e-mail: gratis

Nieuwsbrief Histo-visie

750 Jaar Hasselt

Redactie:
Dr. F.W. Schmidt
De Ketting 25
8251 LD Dronten

Reacties:
f.schmidt@wxs.nl

© dr. f.w. schmidt

In dit nummer:

Mei 1940: Oosten Kruithof	1
Dominee Spies	1
Een frauderende dominee	2
Meer weten!!!	2

Oosten Kruithof, amper twintig en dan al in de voorstes vuurlinies.

Oosten Kruithof is uit Hasselt afkomstig. Zijn vader dreef in de jaren dertig samen met zijn moeder aan de *kaai* een kolenzaak en een cafe. In de meidagen van 1940 was hij wachtmeester bij de artillerie. Hij was zijn stuk geschut bij een bombardement kwijt geraakt. Maar op weg naar Dordrecht trof hij een verlaten

Een 7 veldkanon. Rechtsonder is de plaats van de wachtmeester.

7-veld kanon aan. Samen met soldaat Burgers en een chauffeur trok hij naar de Vriesebrug. Onderweg werd de bemanning op het vereiste sterkte van zeven man gebracht.

Bij de Vriesebrug nam men op 13 mei stelling. Plotseling verscheen uit een zijstraat een Duitse tank. De geschutsbemanning vuurde ogenblikkelijk. En met succes. De tank werd in de geschutskoepel geraakt en buiten gevecht gesteld. Ook de vijand zat niet stil. Het geschut werd hevig onder vuur

genomen. Een granaat trof doel. Het kanon werd kapot geschoten. De soldaten Burgers en Van den Akker werden dodelijk getroffen. Wachtmeester Oosten Kruithof werd door scherven in het been geraakt en zijn kleding vatte vlam. Door naar een huis te kruipen wist hij zich uiteindelijk in

veiligheid te brengen.

In 1943 / 1944 werd hij in Limburg gearresteerd. Hij was daar toen bij de marechaussee werkzaam. Omdat hij geallieerde piloten zou hebben geholpen te ontsnappen, dreigde hij in juli 1944 gefusilleerd te worden. Zijn kostbaas en zijn vrouw vonden inderdaad de dood voor het vuurpeloton, maar zijn vonnis werd — als door een wonder — omgezet in krijgsgevangenschap. In 1945 keerde hij amper nog 86 pond wegend en lijdend aan tuberculose in Hasselt terug. Liggend in een tent op het kerkhof van de Grote Kerk vond na enige tijd herstel plaats.

Eerbetoon: In het Harde draagt de kantine van de Tonnet kazerne zijn naam.

Dominee Spies: een frauderende dominee

Zondag 15 mei 1725. Boven Mastenbroek hing een inktzwarte lucht. Een zwaar gerommel kwam naderbij. Bliksemschichten maakten

dat de contouren van bebouwing even tegen de zwarte lucht afstaken. Vanaf de stadsmuren bood de polder een fascinerende blik. Flitsen

volgden elkaar in een snel tempo op. Het gerommel kwam traag richting stad. Weldra hing de zware onweersbui boven Hasselt.

Een frauderende dominee

Heftige slagen, felle lichtflitsen en korte diepe stiltes wisselden elkaar af, totdat donder en bliksem samenvielen. Een heftige slag en de toren stond in lichte laaien. Gods woede was op Hasselt neergedaald, zoals later dominee Ravesteijn uit Zwolle bij de opening van de herstelde kerk zou verklaren. *De Opper Majesteit geeft Zijnen stem met donder. Wat oorzaak Hasselaars, van deze ongelukken? Hoe staat God dus vergramt, dat Hij met vlammen woedt? Uw onbekeerlijkheid ontsteekt een blixem-vloed.*

De spits brandde fel. Niet lang daarna plofte het klokkenspel neer. Ook de kerk werd niet gespaard. Het orgel had ook vlam gevat en brandde in zijn geheel af.

De dag erna kon de schade worden opgenomen. De kerk kon voorlopig niet meer gebruikt worden. Voor de eredienst werd uitgeweken naar de kerk in de Hoogstraat.

De magistraat moest echter erkennen dat voor de noodzakelijke reparaties, laat staan herbouw niet voldoende middelen voorhanden waren.

Dominee Spies nam op zich om de benodigde geldmiddelen, middels een inzameling in Amsterdam en Rotterdam bijeen te brengen.

Zacharias Spies was geboren in 1675 en was in 1715 als weduwnaar in Hasselt komen preken. Zijn tweede vrouw, waar hij op 30 juli 1723 mee trouwde, Catharina Elsabe van Benthem, was helemaal adolaat van hem. In een lofdicht dat aan een van de door Zacharias geschreven boeken vooraf ging, schreef ze: *Gelukkig Meppels volk, dat groeide van zijn preken.*

Gelukkiger Hasselt, die na de maat hoort spreken.

Zij kwam uit een niet onbemiddeld regentengeslacht voort. Catherina was namelijk dochter van dr. Joan Hendrik van Benthem en van Elizabeth Agnes van Haeften [eerder gehuwd geweest met Casijn Ulgher]. Haar broer was de later in Zwolle woonachtige Frederik Hendrik van Benthem en haar zuster Arnoldina van Benthem.

Uit haar testament bleek, dat Catherina nogal wat onroerend goed in Amsterdam bezat. Voor Spies was zij dus een aantrekkelijke partij.

Hij besloot met zijn vrouw naar Holland af te reizen om daar de inzameling te starten. Geheel onsuccesvol was hij niet. Bij zijn derde collecte haalde hij in Amsterdam zo'n 5.000 gulden op; in Rotterdam bijna 1.700 gulden en van de prinses van Friesland wist hij honderd gulden los te krijgen. De kosten waren echter ook niet gering; 3.300 gulden. Het gerucht ontstond dan ook al heel snel, dat het echtpaar van deze inzamelingen "snoepreisjes" maakten. Bovendien zou hij meer ingezameld hebben dan hij zou hebben afgedragen. In 1729 leidde dit dan ook tot een proces.

Twee jaar eerder was de kerk ondanks de frauduleuze praktijken van Zacharias Spies weer zover, dat ze ingewijd kon worden. Spies die door de hiervoor al genoemde Ravesteijn als de redder van de kerk werd beschouwd, mocht de eerste prediking verzorgen. *Erken zijn vlijt en zorg, wilt ooit zijn lof verkorten.*

Efeze II, vs. 21 en 22 waren onderwerp van predicatie gekozen. Later in dat jaar werd

de uitgesproken rede door Johannes van Septeren, boekverkooper op de Leidzestraat, te Amsterdam in boekvorm uitgegeven. In het voorwoord werden met name de grote geldschieters, de *regeerende en oud-burgemeesters* van Amsterdam met name genoemd.

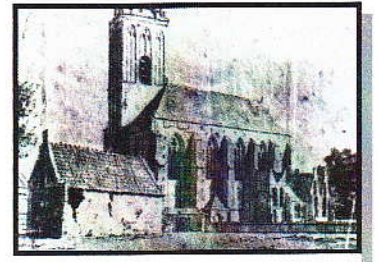
Dat het echtpaar met de brand uit de brand geraakte mag wel blijken uit de aankopen, die het na 1725 kon veroorloven.

In 1729 werd niet alleen de herberg het Roohert [hoek Markt—Hoogstraat] aangekocht, maar ook het buitenverblijf Arnichem met *het bouhuys, hof, boomgaert en koeweyde daer agter de Nategare genoemd en exoellente visscherie.*

Het proces sleepte zich voort. Spies zou volgens zijn zeggen alle penningen keurig hebben afgedragen aan een aantal magistraatsleden. Wat echter door de betrokkenen weer ontkend werd.

De gezondheid van dominee Spies kwam dit alles niet ten goede. In 1729 leed hij aan *Hoe Morricoides ad fistula ani*. De benodigde medicijnen betrok hij van apotheker Nuis. Om zijn geld te krijgen, 15 gulden en 14 stuivers [7 visites van 6 st. en medicijnen t.w.v. 13 gulden] moest de apotheker tegen de predikant zelfs een proces aanspannen. In 1734 overleed Spies. Op verzoek van zijn vrouw werd het proces beëindigd.

Catharina overleed in 1750. Drie jaar eerder had zij het Roohert, dat zij inmiddels omgedoopt had tot de Herderin, verkocht. Deze naamswijziging geeft wel aan hoe zeer zij haar man naar de ogen heeft gekeken.

Kerk na 1725

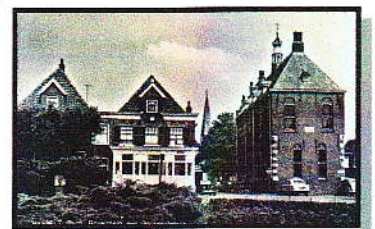
Meer weten !

Kijk op:

[Http://home.planet.nl/~schmi015](http://home.planet.nl/~schmi015)

of

[Http://members1.chello.nl/~f.w.schmidt](http://members1.chello.nl/~f.w.schmidt)

De Herderin